

Talouden ajankohtaiset asiat ja talouden sopeuttaminen

Kunnanhallitus 11.08.2025 § 161

Liperin kunnan muutettu (talouskatsaus 1) talousarvio vuodelle 2025 on -1 395 283 euroa. Muutetun talousarvion toteutuessa kumulatiivista ylijäämää on jäljellä 103 934 euroa vuoden 2025 lopussa. Ennusteet verotulojen ja valtionosuuksien toteutumisesta ovat yhteensä 365 000 euroa alle budjetoidun vuodelle 2025. Budjetoimattomia lisätuloja on vastaavasti tulossa noin 300 000 euron edestä.

Talouskatsaus 2 tehdään elokuun lopun mukaisilla tiedoilla. Tässä esitetään mahdollisia talousarviomuutoksia valtuuston käsiteltäväksi.

Vuodelle 2026 on ennakkotietojen mukaan tiedossa mm. seuraavia talouteen vaikuttavia seikkoja:

- Palkkojen korotukset
- Sote-kiinteistöjen yhtiöittäminen
- In-House lainsäädännön mahdollinen voimaantulo
- Valtionosuuksien ja verotulojen päivittyminen
- Aluelämmön myynti

Talouden suunnittelu tässä taloudellisessa tilanteessa on ensiarvoisen tärkeää. Kunnan kumulatiivinen ylijäämä on saatava kasvu-uralle, investointien kustannustaso on mitoittettava siten, että kunnan käyttötalous kestää lainojen ja korkojen maksun sekä poistot. Lainakertymä mukaan lukien leasingrahoitus on saatava suunnitelmallisesti laskemaan.

Oheismateriaali: Talouskatsaus ja talouden sopeuttaminen

Vaikutusten arviointi	Kunnan talouskehityksen turvaaminen.
Valmistelija	Talous- ja hallintojohtaja
Esittelijä	Talous- ja hallintojohtaja
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää saada talouden ajankohtaiset ja sopeuttamisasiat tiedokseen.
Päätös	Kunnanhallitus päätti saada talouden ajankohtaiset ja sopeuttamisasiat tiedokseen.

Kokouksessa pidettiin tauko klo 18.09-18.15.

Lisätietoja Talous- ja hallintojohtaja

Kunnanhallitus 01.09.2025 § 177

Talouden tasapainottamistavoitteita ja -kriteereitä sekä uuden päiväkodin rakentamishanketta esiteltiin ja niistä keskusteltiin valtuustoinfossa 25.8.2025.

Kunnanhallitus jatkaa talouskeskustelua kokouksessaan.

Vaikutusten arviointi Kunnan talouskehityksen turvaaminen.

Valmistelija Talous- ja hallintojohtaja

Esittelijä Talous- ja hallintojohtaja

Päätösehdotus Kunnanhallitus päättää saada talouden ajankohtaiset ja sopeuttamisasiat sekä uuden päiväkodin rakennushankkeen asiat tiedokseen.

Päätös Kunnanhallitus päätti saada talouden ajankohtaiset ja sopeuttamisasiat tiedokseen sekä uuden päiväkodin rakennushankkeen asiat tiedokseen.

Valtuutettu Elina Sammalisto osallistui asian käsittelyyn klo 17.00-18.27.

Kokouksessa pidettiin tauko klo 18.27-18.31.

Lisätietoja Talous- ja hallintojohtaja

Kunnanhallitus 15.09.2025 § 193

Kunnanhallitus jatkaa talouden tasapainottamiskeskustelua kokouksessaan.

Vaikutusten arviointi Kunnan talouskehityksen turvaaminen.

Valmistelija Talous- ja hallintojohtaja

Esittelijä	Talous- ja hallintojohtaja
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää saada talouden ajankohtaiset ja sopeuttamisasiat tiedokseen.
Päätös	Kunnanhallitus päätti saada talouden ajankohtaiset ja sopeuttamisasiat tiedokseen. Valtuutettu Elina Sammalisto ja tekninen johtaja Jouni Pekonen osallistuivat asian käsittelyyn ja poistuivat kokouksesta klo 17.50.
Lisätietoja	Talous- ja hallintojohtaja

Kunnanhallitus 22.09.2025 § 203
216/02.02.02.00/2023

Kunnanhallitus kokouksissaan ja valtuusto infossaan ovat käsitelleet talouden tasapainottamistavoitteiden /-kriteereiden asettamista tulevalle talousarvio- ja taloussuunnitelmakaudelle 2026–2028 syksyn aikana.

Talouden kehittyminen

Vuoden 2025 alkuperäinen tilinpäätösennuste on alijäämäinen noin 1,3 miljoonaa euroa. Talouskatsaus 1:n yhteydessä valtuusto on muuttanut alijäämäennustetta noin 1,4 miljoonaan euroon. Talouskatsaus 2 tehdään elokuun lopun tilanteen mukaan, jossa valtuustolle tullaan esittämään valtionosuuksien ja verotulojen määrärahojen lisäämistä noin 0,3 miljoonalla eurolla. Vastaavasti aluelämmön myynnistä on tuloutunut 0,3 miljoonaa euroa budjetoitua enemmän. Palvelualueille kunnanhallitus on antanut ohjeeksi olla esittämättä määrärahalisäyksiä talouskatsaus 2:n yhteydessä. Palvelualueiden tarkemmat tilinpäätösennusteet valmistuvat syys-lokakuun aikana. Loppuvuoden aikana on mahdollista, että kunta on saamassa joitakin kertaluonteisia tuloeria. Nämä varmistuvat loppuvuoden aikana.

Kunnan kumulatiivinen ylijäämä tilinpäätöksessä 2024 on noin 1,5 miljoonaa euroa. Edellä mainittujen ennustusten mukaan kumulatiivinen ylijäämä on laskemassa 0,1 miljoonaan euroon vuoden 2025 tilinpäätöksessä. Tässä ei ole huomioitu mahdollisia loppuvuoden kertaluonteisia tuloeria.

Alijäämäisen tilinpäätöksen toteutuessa vuonna 2025 kunta on tehnyt kaksi alijäämäistä tilinpäätöstä peräkkäisinä vuosina ja viimeisen viiden vuoden aikana neljä alijäämäistä tilinpäätöstä.

Yhteenvetona edellisestä: Talousarvio vuodelle 2026 on oltava ylijäämäinen, kumulatiivisen ylijäämän painuessa lähelle nollatasoa vuoden 2025 aikana.

Käyttötalous

Palvelualueiden toimintakate oli vuonna 2023 noin -30,0 miljoonaa euroa ja vuonna 2024 noin -29,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 arvio (TAK1) on -33,0 miljoonaa euroa. Toimintakatteen lisääntymisen syynä vuodesta 2024 vuoteen 2025 ovat olleet henkilöstökulujen ja palvelujen ostojen lisääntyminen (mm. palkkojen nousu ja kustannustason nousu).

Vuodelle 2026 on odotettavissa myös edellä mainittuja kustannusten nousua. Palkkakustannukset tulevat nousemaan noin 0,5 miljoonaa euroa ja inflaatioennuste vaihtelee tällä hetkellä 1,6–2,0 prosentin välillä. Lisäksi sote-kiinteistöjen yhtiöittämisestä aiheutuu kunnalle mm. vuokratulojen vähentymistä, joka vaikuttaa myös suoraan toimintakatteen kehittymiseen negatiivisesti. Myös mahdollisen in-house lainsäädännön voimaantulo aiheuttaa suurta epävarmuutta toimintakatteen kehityksessä. Edellä mainitut asiat arvion mukaan voivat vaikuttavat negatiivisesti toimintakatteen kehitykseen yli 2,0 miljoonan euron edestä. Toimintakate-ennusteen 2025 ja edellä mainittujen kustannusten toteutuessa arvioidun mukaisesta toimintakate tulisi olemaan vähintään -35,0 miljoonaa euroa ilman tasapainottamistoimenpiteitä vuonna 2026.

Valtionosuudet ja verotulot

Taustaa kunnan valtionosuuksien negatiiviselle kehitykselle:

Peruspalvelujen valtionosuuksien romahdus vuodelle 2024. Liperin kunnan peruspalvelujen valtionosuudet vähenivät 256 euroa asukasta kohden vuodesta 2023 vuoteen 2024. Valtakunnallisesti valtionosuudet vähenivät 46 euroa per asukas. Liperissä yhden veroprosenttiyksikön tuotto on noin 190 euroa asukasta kohden, eli valtionosuuksien yhdessä vuodessa tapahtunut valtakunnallista muutosta merkittävästi suurempi romahdus (2,5 M€) vastaa yli yhden veroprosenttiyksikön tuottoa. Suurin valtionosuusromahdusta selittävä tekijä on sote-kuntayhtymän loppulasku, joka sisälsi pakollisena varauksena kirjatut palkkaharmonisaatiokustannukset. Tätä vuosimuutosta ei tasattu siirtymäajalla tai minimi/maksimirajalla, vaan vaikutus tuli täysimääräisenä kerralla.

Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen käynnistyi syksyllä 2023. Petteri Orpon kirjauksen mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Tarkoitus oli, että valmisteltu uusi lainsäädäntö tulisi voimaan 1.1.2026. Keväällä 2025 valtiovarainministeriö ilmoitti,

että uudistuksen voimaantuloa siirretään vuoden 2027 alkuun. Tällä hetkellä kunnat odottavat lakiesityksen tuloa lausuntokierrokselle. Epävirallisesti on noussut esille myös mahdollinen lakiesityksen ja lausuntokierroksen lykkäytyminen eteenpäin, joka mahdollisesti tarkoittaisi lain voimaantulon lykkäytymistä eteenpäin.

Arvioiden mukaan Liperin kunta hyötyisi valtionosuuksien kasvulla valtionosuusuudistuksessa. Arvio sisältää kuitenkin erittäin suurta epävarmuutta, eikä sen varaan voida tässä vaiheessa laskea mitään. Valtionosuusennuste on kuitenkin kasvamassa noin 0,2 miljoonaa euroa vuodelle 2026 vuoden 2025 tasosta.

Verotuloennuste vuodelle 2026 on noin 1,1 miljoonaa euroa positiivinen, joka muodostuu palkkatulojen kehityksestä. Myös vuosien 2027 ja 2028 veroennusteet näyttävät positiivista kasvua.

Rahoitustuotot ja -kulut

Kunnan suuren lainakannan, noin 54,3 miljoonaa euroa (TP24), seurauksena lainojen korkokustannukset pysyvät korkealla tasolla. Korkokustannusmuutosta ei ole kuitenkaan havaittavissa vuoden 2025 tasoon nähden ja ennuste vuodelle onkin samaa suuruusluokkaa, noin 1,2 miljoonaa euroa, edellyttäen että korkotaso pysyy maltillisena. Kertaluonteisena eränä on tulossa noin 0,5 miljoonan euron tuloutus aluelämmön myynnistä vuodelle 2026.

Investoinnit ja poistot

Kunta on investoinut voimakkaasti viime vuosina, joka näkyy suurena lainakantana ja poistoina. Poistojen taso tulee pysymään samassa koko luokassa vielä lähivuosina, arvio vuoden 2025 talousarviossa on noin - 4,2 miljoonaa euroa.

Kunnan tulee kiinnittää huomiota lainakannan laskuun ja maltilliseen/ suunnitelmalliseen investointitasoon, joilla saadaan myös poistotaso laskuun.

Tasapainottamistavoitteet ja -kriteerit

Yhteenvetona edellisistä kunnan tuloeräarvio on noin +1,8 miljoonaa euroa ja menoeräarvio noin -2,0 miljoonaa euroa vuonna 2026. Ottaen huomioon, että vuoden 2025 alijäämäinen tilinpäätösennuste -1,4 miljoonaa euroa olisi käännettävä ylijäämäiseksi, niin tasapainottamistavoite pitäisi olla 1,6 miljoonaa euroa vuodelle 2026. Tällöin kumulatiivinen ylijäämä pysyisi samalla tasolla kuin vuonna 2025 (TAK1). Arvioit niin tulo- kuin menoerien suhteen tarkentuvat syksyn 2025 aikana.

Talousarvion tavoitteet vuodelle 2026 ovat edellä kuvatut arvioit huomioiden seuraava:

- 1) Ylijäämäinen tilinpäätös,
- 2) Lainanotto < lainanlyhennykset
 - a. Investointikustannukset korkeintaan 3,0 miljoonaa euroa (ilman vesilaitoksen investointeja)

Taloussuunnitelmavuosien 2027 ja 2028 tarkempia tasapainottamistavoitteita ja -kriteereitä ei tässä tilanteessa kannata vielä päättää, johtuen valtionosuusuudistuksen tilanteesta ja siitä aiheutuvasta epätietoisuudesta.

Lähtökohtaisesti tulevien vuosien tasapainottamistavoitteet ja -kriteerit ovat seuraavat. Nämä päivitetään vuoden 2026 aikana valtionosuusuudistuksen valmistuttua.

- 1) Kumulatiivisen ylijäämän kasvattaminen 5 miljoonaan euroon viidessä vuodessa,
- 2) Vuosikate suhteessa poistoihin yli 100 %,
- 3) Laskennallinen lainanhoitokate > 1 ja
- 4) Investointikustannusten viiden vuoden liukuva yhteissumma ei saa ylittää 17,5 miljoonaa euroa. Liukumassa otetaan huomioon kolme viimeisintä tilinpäätöstä (TP), talousarviovuosi (TA) ja yksi taloussuunnitelmavuosi (TS).

Vaikutusten arviointi	Kunnan talouskehityksen turvaaminen.
Valmistelija	Talous- ja hallintojohtaja
Esittelijä	Kunnanjohtaja
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää hyväksyä ja esittää valtuuston hyväksyttäväksi talouden tasapainottamistavoitteiksi ja -kriteereiksi vuodelle 2026 seuraavat asiat: 1) Ylijäämäinen tilinpäätös, 2) Lainanotto on lainanlyhennyksiä pienempi ja investointikustannukset ovat enintään 3,0 miljoonaa euroa (ilman vesilaitoksen investointikustannuksia).
Päätös	Kunnanhallitus päätti hyväksyä ja esittää valtuuston hyväksyttäväksi talouden tasapainottamistavoitteiksi ja -kriteereiksi vuodelle 2026 seuraavat asiat: 1) Ylijäämäinen tilinpäätös, 2) Lainanotto on lainanlyhennyksiä pienempi ja investointikustannukset ovat enintään 3,0 miljoonaa euroa (ilman vesilaitoksen

investointikustannuksia).

Valtuutettu Elina Sammalisto osallistui asian käsittelyyn ja poistui kokouksesta klo 17.29.